

[0006]

WAATZE GRIBBERTS BRUYLOFT.**Inkelde opmerkingen.**

1. It is mei Waatze Gribberts winliken mar hwat in forlegen boel. 'Bot, en smoarch' oardielet J. Piebenga yn syn 'Koarte skiednis fen de Fr. skriftekennisse'; 'grouwe stoffe', 'sokke domme en ûnbiskofte lummels as hjir har rûge tael slaen hawwe wy net yn Fryslân' seit Wumkes, allyksa, yn syn 'Bodders'. Dat lêste is dan de wjerklank fan hwat J.H. Halbertsma al yn 'De Vrije Fries' dl. IX s. 318 sein hie: '... dat er zulke domme, grove en ongemanierde vlegels nooit op den bodem van Friesland geleefd hadden'. It moat in opluchting foar Halbertsma west hawwe, doe't er foun, dat alteas de 6de, 7de en 8ste útkomste yn 'e 'moffrikaanschen hoek' thús hearden; Wumkes en Piebenga oardielje al net oars.

Mar kinne wy ús hannen der sa ôfwaskje? Der bisteane útjeften fan 1701,

1712, 1733, 1765, 1779, 1809, 1820, 1840; - men soe hast ûnderstelle, dat de klucht in 'best seller' west hat. Nou wit ik wol, dat Wassenbergh om taelkundige redenen it boekje wer útjoech; syn namme doarst er der net ynsette 'aangezien de inhoud ... zoo zeer in het ultra-boersche valt, en de Auteur uit kortswijl, en met opzet, het ruwe, lompe, onbeschaafde en gortige ... van sommige zyner Landlieden zoo onmatig overdreven heeft'. Mar wiene al de keapers taelkundigen? En de lêzers fan de foargeande printingen? Né, wy moatte oannimme, dat ús lânslju of biskate rounten dêrfan (faeks krekt de intellektuelen?) hwat mear forneare koene as wy en har skoan formakken mei Waatze syn aventûren.

2. It is nedich, jitris dúdlik to sizzen, hwer't Waatze Gribberts op weromgiet. Halbertsma (s. 318) bifoun, dat W.Gr. oerset is út 'Tewesken Kinderbehr' en 'Lukevents vertellingen.' Dat lêste is mis; Lukevent hat mei W.Gr. neat to krijen, 'Tewesken Kinderbehr' alles. Fan de foarste 5 útkomsten koe Halbertsma noch gjin foarbyld, mar hy ûnderstelde, dy soene wol út 'e selde hoeke komme. Yn in artikel fan A. Postma 'In hoeverre het type 'Slenderhinke' in P. Langendijks 'Zwetser' oorspronkelijk is (Tijdschr. v. Ned. t. & l. dl. 12) stiet: W.Gr. 'is een vertaling van 'Tewesken Hochtijd' en 'Tewesken Kinderbehr'', kluchten, dy't (mei Slenner-Hincke, Lukevent en 'Een Overijsselsche Vrijagie') to finen binne yn de samling 'Den Westv. Spielthuy'n'. Ek **H. Jellinghaus**, 'Niederdeutsche Bauernkomödien des 17. Jahrh.' 1880 neamt dy beide al.

Yn oerienstimming dêrmei is Wumkes, Bidders s. 323.

Mar dan bigjinne de forsinnen. Yn Paden I s.310 is Wumkes op siik nei de forfrysker fan W.Gr. en as er dan yn in promoasjerym 'Slenner-Hinck' neamd sjocht, skriuwt er oant twa ris ta, dat W.Gr. nei Slenner Hincke forfryske is. It sil wol yn it spoar fan Wumkes wêze, dat Ds. J.J. Kalma yn in art. oer P. van Ghemmenich (Leeuw. Crt. 31/3 '51) ornearret: 'Slender Henkes klugt' = 'Waatze Gribberts Brilloft, de 18de eeuwe Friese klucht'.

Dêrom kin it syn nut hawwe, om jitris to sizzen, dat W.Gr. neat to krijen hat mei Lukevent of Slenner-Hincke, mar in oersetting is fan de beide kluchten oer 'Tewesken' ('Hochtijd' en 'Kinderbehr').

3. It skynt (Jellinghaus s. 286), dat de skriuwer fan de 'Hochtijd' net deselde is as dy fan 'Kinderbehr'; mar der hawwe grif net twa lju gear west oer de oersetting. Yn de Bidders (s. 324) wiisde Wumkes der op, dat W. fan Marssum lâns it galgefjild nei Ljouwert giet en dat dy it hat oer in grytman 'Haanen en bal yne Waalden to Eerskernyeo' (= Hannibal). 'Safolle kin men neigean, dat it stik spilet yn Marssum of Ingelum. It slot fan 'e grytman wie dus yn Bitgum, mar in grytman fan dy namme hat Menamerdiel net hawn'. Dit giet werom op hwat Wassenbergh yn syn oantekeningen ûnderstelde.

Hjir wurdt folslein út it each forlern, dat W. Gr. in **oersetting** is en dat wy ear 't wy sokke konklúzjes lûke oer de oersetter, ús earst wolris ôffreegje meije: hwat stiet yn it origineel? Wassenbergh wist noch net, dat er mei in oersetting to dwaen hie, Wumkes al, mar hy hat dy wittenskip net brûkt.

Yn' e oarspronklike tekst stiet: 'Hannaball Urhaen tho Armsen arffgeseten' en de procurator forbettert: 'Hannibal, dat is goed'. Wy hoege dus net

nei in grytman mei namme Hannibal to sykjen.

Likemin mei út it feit, dat Waatze tichte by de galge lâns rint, ôflaet wurde, dat syn paed oer Marssum fierde (Wassenbergh, en wer Wumkes), hwant it giet hjir om in wurdlike oersetting, lyk as by forliking mei it foarbyld bliken docht.

It is dúdlik, dat oanwizingen oer de kontrei fan de oersetter allinne sitte kinne op dy plakken, dêr 't er fan syn foarbyld ôfwykt. As de platdútske tekst immen 'upem Blocksbange' winsket, makket de oersetter der fan: "k Woe, dat y mey jou Soon op **Aade Galleyen** stoene'. As it oarspronklike stik it hat oer 'Heye inr **Stadt** wol inr **Karreeken** wesen, wense spreek leue Wummel', dan hat de oersetting: 'Heste dijn leven wol to **Frentjer** yne **hæge Schoole** wessen ljæve Wobbeltje?'

Dêr **kin** in oanwizing yn sitte oer it formidden, dêr't wy de oersetter sykje moatte. Mar to dryst moatte wy mei ús ûnderstellingen leaver mar net wurde.

4. Fan 'Tewesken Hochtydt' binne printingen biwarre fan 1640, 1644, 1661 en 1687 (de beide lêste yn edysjes fan de 'Westfaelsche Speel-Thuyn); fan 'Teweschen Kindelbehr' fan 1642, 1650, 1662 en wer yn de Westf. Sp. fan 1661 en 1687. Wy bliuwe dan by de 17de iuske, omdat dy foar W.Gr. fan bilang binne. Theoretysk soe dus de mooglikheit bistean, dat yn 1642 al in Fryske oersetting ta stân kommen is. It leit lykwols mear foar de hân, dat de Westf. Sp. brûkt is, omdat dêryn (sawol yn 1661 as yn 1687) '**Vijf** Upteughe van de Hochtiedt' mei '**dre** Upteuge van 't Kindelbehr van Teuwes' gearfoege binne. De oersetting sil dus tusken 1661 en 1701 (foarste printinge fan de W.Gr.) ûntstien wêze, soe men sizze. Mar Jellinghaus mient, dat de foarste útkomsten (1-5) **net** út dy edysjes wêze kinne. Hat der dan jit in oare útjefte fan de Westf. Sp. bistien'? Yn elts gefal sil de tekstforhâlding neijer bisjoen wurde moatte.
5. Der moat in nije útjefte fan de W.Gr. komme; dêr wurdt op dit pas ek al oan arbeide. It sil net nedich wêze, dat der lyk as de earste 'midden ynne Wraad' forskynt en sûnder namme fan de biwurker. De taelkundige wearde fan de tekst is foldwaende motivearring. De lêste edysje is fan 1840; Wassenbergh koe de originelen net. It is dúdlik, dat wy yn de originelen kostber mateariael hawwe foar it forstean fan de Fryske oersetting, Ornaris folget de oersetter syn foarbyld op 'e foet, mar soms is er dochs syn eigen wei gien. Doch moat ek rekken hâlden wurde mei it feit, dat er soms syn tekst net hielendal bigriep. Ien foarbyld. As Tewes de deugden fan Wummel útmjit, seit er; 'se mach er harte up schluten un my dar in nemen', mar 'up schluten' = iependwaen hat de oersetter net forstien en dêrom seit by him Waatze fan Wobbel 'Io mey har hert **ynne kevy** sluwte, in myns ynne plæts nimme.' Mar oer 't generael is de oersetting sa letterlik, dat men oan de platdútske tekst gâns in stipe hat foar de forklearring fan tsjustere plakken yn de Fryske. Fan datoangeande hawwe wy dus gâns foar op Wassenbergh.

Grins.

J. H. Brouwer.